

Петро Нікіфоров,
д.е.н., професор,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Ключові слова: цифрові технології, фінансові технології, ризики фінансових інновацій, наслідки цифровізації

Сьогодні світ знаходиться на стадії кардинальних соціально-економічних змін під впливом новітніх технологій та в цілому всіх визначальних напрямків сучасного НТП. Узагальнено, новітня технологічна революція пронизує усі сфери життєдіяльності суспільства, а її ядро, центральний елемент – цифрові технології – відіграють визначальну роль у сучасних трансформаціях соціально-економічних в цілому та фінансових, зокрема, систем. А в групі цифрових технологій центральне місце обіймають такі як аналітика, побудована на великих базах даних (Big data); блокчейн-технології; Інтернет речей; штучний інтелект. Ці та інші технологічні інновації суттєво впливають і дедалі більше впливатимуть і на фінансові технології, здійснення фінансових операцій, зумовлюючи величезні зміни у формах діяльності різного роду фінансових інститутів.

Важливо наголосити, що для України, економіка якої тривалий час знаходиться у стані фундаментальної інституціональної невизначеності та значної структурної деградації внаслідок карикатурно-спотвореного процесу реформування економічної та політичної систем країни, цей новітній етап НТП може сформувавши як нові можливості подолання наслідків попередніх невдалих трансформацій, так і нові виклики і загрози політико-економічному розвитку країни.

Викликає стурбованість, що в українському науковому та інформаційному просторі присутній певний «перекос» діфірамбної частини у висвітленні проблем впровадження цифрових технологій в національну економіку, на фінансові ринки, у сферу публічних фінансів. Натомість, значно менше уваги приділяється наявним у цій сфері ризикам, загрозам, потенційно негативним прямим і побічним наслідкам. А якщо негативні наслідки для різних суспільних сфер і пропонуються і подаються – то пов'язані вони, переважно із зовнішніми, екзогенними чинниками, на зразок злочинних дій по втручання в роботу кіберсистем організованих угруповань чи навіть окремих держав в рамках геополітичного протиборства. Водночас, на наш погляд, абсолютно очевидним для дослідників повинен бути той факт, що найбільш суттєві ризики і загрози цифровізації лежать в ній самій, породжуються самими цифровими технологіями і, що важливо для дослідників, для методології досліджень даних процесів – ці ризики переважно, в діалектичному сенсі, є продовженням переваг цифровізації, або, як свідчить В. Р. Сіденко «своєрідним ефектом «перетворення

на протилежність» – у разі гіпертрофії та/або незбалансованого розвитку цифрових технологій» [1, с.42]

У вітчизняній спеціальній літературі постійно зростає кількість публікацій, присвячених питанням впливу цифровізації на розвиток публічних, корпоративних фінансів, діяльність інститутів фінансових ринків. З'являються навіть піонерні для української фінансової науки праці, в яких робляться спроби досліджувати напрямки можливих трансформацій елементів фінансової системи країни під впливом цифровізації економіки та суспільства з позицій нової науки – фінансової футурології, яка має великі перспективи розвитку [2, с.118]. Ця наука по визначенню повинна досліджувати майбутні (аргументовано прогнозовані) стани усієї фінансової системи, тобто проблематику публічних, персональних, корпоративних фінансів і фінансового ринку. Вже сьогодні достатньо аргументовано прогнозується внаслідок цифровізації розмивання кордонів між приватними і публічними фінансами (трансформації у сфері державних позик, функціонування пенсійних систем). Бурхливий розвиток Fin Tech компаній обов'язково приведе до нових практик у сфері публічних фінансів, особливо в частині розрахунків. Перехід до виключно безготівкових розрахунків з одного боку, відкриває можливості постійної ідентифікації суб'єктів фінансових відносин, обліку і контролю господарських операцій (більшої прозорості трансакцій), але з іншого боку – значно збільшуються ризики інформаційної незахищеності людини, особистості. Про такий же ризик необхідно говорити і у ситуації, коли цифровізація зробить можливим зведення всієї сукупності соціальних трансфертів, допомог, пільг, різноманітних виплат по соціальному захисту, які отримує окрема особа в єдиний соціальний рахунок [2, с.120].

Як наслідок цифровізації у сфері публічних фінансів в системі оподаткування можлива повна ліквідація безпосередніх комунікацій платника податків із фіскальними органами через забезпечення автоматизму всіх операцій, зникнення потреби у складанні декларацій і звітності. Якщо це можливе – то, безумовно, це позитив цифровізації. Але треба бачити і появу ризиків подання невірної, проте бажаної для платника податків, первинної, висхідної податкової інформації.

Необхідно також бачити що цифровізація призводить до зникнення окремих видів діяльності та професій, у т.ч. у фінансовій сфері, а це означає зростання ризиків працевлаштування, робить проблему безробіття іншою ніж вона є сьогодні, міняє структуру зайнятості.

Як соціальний ефект від цифровізації – формується нове розуміння публічності, її нова якість та новий вимір за рахунок звуження сфери приватного життя. При цьому виникають ризики маніпулювання свідомістю людини та поведінкою споживачів, значно зростають розміри інформаційного «галасу» та марнотратство часу задля його освоєння.

Впровадження цифрових технологій у т.ч. і у фінансову сферу значно залежить від інституційного середовища країни, наявності в ній суттєвих перекирвлень (особливо – в політичній системі) формальних і неформальних

інститутів. Тому, Україні необхідно, на наш погляд, обережно, виважено і поступово втілювати новітні цифрові технології, мінімізуючи при цьому ризики і загрози цього процесу для економіки і суспільства.

Список використаних джерел

1. Сіденко В. Р. Виклики і ризики цифрової трансформації: світовий та український контексти. *Економіка України*. 2021. № 5. С. 40-58.
2. Дерлиця А. Ю. Майбутнє суспільних фінансів: вступ до фінансової футурології. *Фінанси України*. 2020. № 2. С.115-125.

Nikiforov Petro

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Finance and Credit
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

DIGITAL TRANSFORMATIONS DEVELOPMENT OF THE UKRAINE FINANCIAL SYSTEM

Key words: digital technologies, financial technologies, risks of financial innovations, consequences of digitalization